

УДК 378.004.946.06

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.37.16>

ОСОБЛИВОСТІ МОБІЛЬНОСТІ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Людмила Швидун

Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти»

Дніпропетровської обласної ради,

кафедра дошкільної та початкової освіти

вул. В. Антоновича, 70, 49006 Дніпро, Україна

ORCID ID: 0000-0002-7286-8103

У статті йдеться про необхідність модернізації національної системи освіти, яка у кінцевому результаті повинна сприяти забезпеченню якості освіти та її розвитку. Характерною ознакою модернізації освіти є формування освітньої мобільності серед суб'єктів освітнього процесу: здобувачів освіти, викладачів, шкільних учителів, науковців тощо, що сприяє якісному професійному розвитку впродовж усього життя, відкриває можливість для отримання неперервної освіти, постійного поглиблення компетенцій, досягнення цілісності і наступності у навчанні та вихованні, формуванні актуальних знань, гнучкості, критичності мислення, творчої ініціативи, розвитку високого адаптаційного потенціалу.

Однією з головних цілей дослідження є спроба розглянути особливості освітньої мобільності саме в умовах модернізації освіти України.

Розкривається роль та значення освітньої мобільності, розглядається освітня мобільність як внутрішній механізм розвитку людини, якісне й ефективне перетворення освітнього простору.

Увага акцентується на новій віртуальній мобільності, заснованій на взаємодії всіх традиційних форм передачі інформації з комп'ютером, якій у сучасному освітньому просторі постується фізична мобільність. Тому існують підстави обґрунтувати потенціал та особливості саме віртуальної мобільності (особливо під час пандемії) як одного з ключових принципів розвитку освіти, що сприяє осучасненню освітньої діяльності, яка корелює з інформаційною, освітньою мобільністю та її підвидами.

Чільне місце відводиться підкресленню основних аспектів дослідження мобільності із використанням методології сучасного проєкту метаантропології, феномені освітньої мобільності в різних вимірах людського буття. Пропонований аналіз є цікавим, оскільки дозволяє виявити, справжній чи несправжній статус має академічна мобільність у кожному з вимірів; визначити об'єктивації, у яких цей феномен виявляє себе у кожному екзистенціальному вимірі; виявити актуалізацією ідей мобільності. Розглядається феномен освітньої мобільності в буденному, граничному екзистенціальному та метаграничному вимірах людського буття. Метаграничний вимір є потужним інструментом для розвитку «справжньої» мобільності.

Актуальним напрямом подальшої роботи вважається дослідження стану мобільності в умовах пандемії, яку (пандемію) ми розглядаємо як «кризову ситуацію», і, яку, на наш погляд, не можна віднести до мобільності буденного, граничного екзистенціального чи метаграничного виміру буття.

Ключові слова: модернізація освіти, особливості освітньої мобільності, фізична мобільність, віртуальна мобільність, виміри людського буття, стандартизація освіти, стратегії метаантропології.

Системна криза людської цивілізації у контексті викликів ХХІ століття привела до необхідності докорінних змін у системі освіти України: сучасна парадигма розвитку освіти повинна носити випереджувальний характер для сприяння впровадженню інноваційних тенденцій в освітню сферу, переорієнтації з держави на людину, на фундаментальні люд-

ські цінності, на послідовну демократизацію освітнього процесу й філософсько-освітню ідеологію загалом.

Модернізація освіти у кінцевому результаті повинна сприяти забезпеченню якості освіти та її розвитку. Бачення шляхів розв'язання проблеми якості освіти знаходимо у висловлюваннях В. Кравця: «...сьогодні успіх країни залежить від рівня розвитку інноваційної політики» [1, с. 16]. Тому запровадження інноваційних досягнень в освіті й науці, на думку вченого «набуває пріоритетного значення», «...вища школа повинна взяти на себе місію підготовки молодого покоління, яке мислить і діє по-новому». Ми підтримуємо думку дослідника про те, що модернізаційні тенденції у вищій школі потребують розвитку наукової та інноваційної діяльності, підвищення якості освіти на мобільно-інформаційній основі [1, с. 16].

Аналізуючи дослідження відомих вітчизняних науковців, зокрема, В. Андрушенка, М. Михальченка, В. Кременя, В. Лутай, В. Шевченко, бачимо, що існує потреба саме у філософському ракурсі розгляду та визначення стратегій модернізації системи освіти. Це зумовлено тим, що сучасна освіта є перетворенням нових видів і способів цивілізаційних нововведень у соціокультурні норми і образи, що неможливе без філософського аналізу, який дає змогу зберігати цілісність модернізації освіти як поліфункціонального феномена, що охоплює різні сфери дії.

Розглянемо докладніше тлумачення слова «модернізація» та контексту його розуміння у вітчизняному дискурсі. На думку науковців, модернізація має два основні значення, які можуть не збігатися змістовно: модернізація (*modernisation*) у першому значенні – вдосконалення, зміна відповідно до сучасних умов; у другому – надання явищам минулого образу їм невластивого, осучасненого.

Сьогодні існує два бачення щодо реформування вітчизняної освіти: перше зводиться до осучаснення певних формальних ознак (наприклад, запровадження кредитно-модульної системи оцінювання, ступенів магістра тощо) та збереження «традиційних» ознак – авторитарної педагогіки, державного диктату, корупційних схем «надання освітніх послуг»; друге – реформування освіти по суті – вдосконалення, змінення змісту, методів, принципів навчання відповідно до сучасних умов глобалізованого людства та інформаційного суспільства.

Нам імпонує тлумачення поняття «модернізації» освіти як комплексне, всебічне оновлення всіх ланок освітньої системи й усіх сфер освітньої діяльності відповідно до вимог сучасного життя. Ми вважаємо, що необхідно радикально переглянути принципи функціонування та управління системою освіти, які успадковані від минулої історичної доби, провести зміни у змісті, технології й організації освітянської діяльності, яка також має значні рудименти минулого і не може вирішувати складні завдання сьогодення. Це мають бути глибокі зміни в освітньому світогляді, в освітній політиці, яка поки що відірвана від реальних потреб особи, суспільства, країни, оновлення змісту й економіки освіти.

Характерною ознакою модернізації освіти має стати формування освітньої мобільності серед суб'єктів освітнього процесу: здобувачів освіти, викладачів, шкільних учителів, науковців тощо, що сприяє якісному професійному розвитку впродовж усього життя, відкриває можливість для отримання неперервної освіти, постійного поглиблення компетенцій, досягнення цілісності і наступності у навчанні та вихованні, формуванні актуальних знань, гнучкості, критичності мислення, творчої ініціативи, розвитку високого адаптаційного потенціалу.

Варто зазначити, що феномен мобільності не новий у контексті проведення досліджень. Як предмет міждисциплінарного дослідження вчених питання мобільності вивча-

ється у різних галузях знань: соціології, економіці, психології, педагогіці, філософії тощо. Мобільність часто розглядається науковцями не лише як рух суб'єкта чи предмета, але й як процес, причина, результат, вона (мобільність) стає атрибутом людей, ідей, інформації, цінностей тощо.

Це явище досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема, Ч. Венкель, І. Єнгіна, Я. Кінгслі, Дж. Найт, С. Раян, М. Руїз-Корбелла, У. Тайхлер, Б. Вахтер, Г. Де Віт, І. Ференц, Л. Рамблі, С. Бюргер, Ю. Ланзендорф, П. Бурдьє, К. Девіс, Е. Дюркгейм та інші. Т. Жижко, Н. Гуляєва, Д. Свириденко, Л. Сокурська, О. Дейнеко, А. Карапетян, А. Циганаш, О. Хмелевська, С. Гончаренко, Є. Дудишева, В. Осадчий, Д. Свириденко, В. Свідовська, Т. Титовець, А. Чирва, С. Оксамитна зробили вагомий внесок у дослідження питання академічної мобільності.

Метою нашого дослідження є філософське осмислення освітньої мобільності як суттєвого фактору модернізації освітньої системи України. Тому докладніше зупинимося на розгляді особливостей освітньої мобільності (академічної, професійної, наукової, віртуальної, фізичної), яка спостерігається в українському та світовому освітніх просторах і яка значно вплинула на розвиток інтернаціоналізації освіти, її інтеграції у міжнародний освітній простір.

Глобалізація суспільства радикально змінює структуру і зміст освітньої мобільності, спонукає до пошуку нових мобільних стратегій. У сучасному освітньому просторі фізична мобільність поступається місцем новій віртуальній мобільності, заснованій на взаємодії усіх традиційних форм передачі інформації з комп'ютером. Тому існують підстави обґрунтувати потенціал та особливості саме віртуальної мобільності (особливо в час пандемії) як одного з ключових принципів розвитку освіти, що сприяє осучасненню освітньої діяльності, яка корелює з інформаційною, освітньою мобільністю та її підвидами. Ми вважаємо, що варто особливо увагу звернути на потребу в філософському обґрунтуванні імплементації віртуальної освітньої мобільності, учасниками якої можуть бути студенти, науковці, викладачі, шкільні вчителі, учні тощо.

Поняття віртуальної академічної мобільності зазвичай трактується як академічна мобільність, що реалізує можливість віртуально переміщуватися в освітньому просторі від одного навчального закладу до іншого для отримання знань, їхньої передачі, обміну досвідом, подолання національної замкненості тощо [2, с. 350]. Віртуальна мобільність реалізується за допомогою сучасних технологій електронного навчання, дистанційної освіти тощо, які створюють віртуальне освітнє середовище з взаємодією мережевих викладачів, системи електронного навчання, студентів [2, с. 350]. Коли говоримо про віртуальний освітній простір, ідеться про програмно-телекомунікаційне середовище, що забезпечує ведення навчального процесу та має такі ознаки: попередня невизначеність для суб'єктів взаємодії; унікальність кожної взаємодії; існування тільки протягом самої взаємодії [2, с. 350].

Сьогодні науковці дискутують з приводу того, є віртуальна мобільність доповненням фізичної мобільності чи її альтернативою. Сільвія Ван де Бунт-Кокхус вважає, що «реальна мобільність може як замінюватися, так і доповнюватися віртуальною мобільністю» [3]. Хосе Сільвіо дає поняття віртуальної мобільності, яка «може бути визначена як відображення фізичної мобільності, яка відбувається у віртуальному просторі, званому кіберпростором, що не передбачає пересування людей в географічному просторі» [4]. Співробітники Львівського католицького університету (Нідерланди) В. Ван Петеген і І. Оп-де-Бек виділяють чотири ознаки віртуальної мобільності: 1) це комплекс заходів, що підтримується ІТ-технологіями; 2) націлений на викладання і навчання; 3) забезпечує міжнародну колаборацію

та співпрацю; 4) організований на рівні освітньої установи. Ми вважаємо, що визначення мобільності не може стосуватися тільки фізичної мобільності, оскільки вчені сходяться на думці про те, що поряд з нею існує й віртуальна мобільність [5].

Ми вважаємо, що віртуальна освітня мобільність, по-перше, можлива за умов існування віртуальних освітніх установ та використання онлайн-освіти й електронного навчання; по-друге, не має замінити чи витіснити фізичну мобільність, а навпаки – розширити можливості участі у процесах освітньої мобільності, по-третє, за умов модернізації системи освіти розвиток віртуальної мобільності серед студентів, науковців, викладачів, шкільних учителів тощо може стати результативною альтернативою розвитку процесів мобільності в Україні та за її межами, інструментом для насичення та підтримки безпосередньої мобільності, надаючи засоби для організації зворотного зв'язку з рідним навчальним закладом під час перебування за кордоном. Інструменти віртуальної академічної мобільності дають змогу організувати низку функцій підтримки: наприклад, доступ до змісту, підходів та оцінювання, не доступних у вітчизняних навчальних закладах на тлі розширення співпраці між людьми з різним мовним та культурним середовищем з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей тощо [6, с. 9].

Цікавими та перспективними вважаємо новітні форми транснаціональної освітньої мобільності, серед яких франчайзинг, твіннінг, програми подвійних і спільних дипломів тощо.

Коротко охарактеризуємо франчайзинг, який у широкому розумінні розглядається як комерційне підприємство, що дозволяє університетам продавати освітні ступені іноземним студентам, які не мають можливості навчатися за кордоном. В українських дослідженнях освітній франчайзинг розглядається як можливість отримання прибутку від просування освітніх послуг за кордон. Крім того, франчайзингові програми сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності закладів вищої освіти на ринках освітніх послуг; підвищення іміджу та формуванню унікального освітнього брэнда [7, с. 274]. Одним із компонентів, у рамках якого університети розширюють свою фізичну присутність в інших країнах, є відкриття міжнародних філій, які стали повноцінним елементом міжнародного освітнього ландшафту [8, с. 3].

Деякі країни створюють добре організовану національну політику в цій галузі. Так, Франція розробила маркетингову програму EduFrance і має в 132 країнах 1058 асоціацій франчайзингового типу. Великобританія за програмою Британської ради «Welcome to the UK» має 211 офісів в 147 країнах.

Ми погоджуємося з думкою А. Вербицької, що до причин відкриття міжнародних філій університетів уналежнюють: прагнення збільшити прибуток; стимуляцію інтернаціоналізації вищої освіти та двосторонньої академічної мобільності; імідж та престиж; бажання вибудувати стабільну наукову базу. Відкриття філій за кордоном – питання стратегічного підходу, що не дає короткотермінового результату, а працює на довгострокову перспективу. Зарубіжні філії відкривають для того, щоб розширити міжнародну присутність в іншій країні, підвищити свою впізнаваність на нових ринках освітніх послуг. Спільний європейський простір гарантує визнання дипломів та свободу економічної діяльності, що потребує розвитку загальних механізмів контролю якості та прозорості освіти. Рамки контролю якості повинні включати в себе єдиний європейський реєстр добросовісних вишів і програм. Необхідно розробити загальні стандарти та етичні принципи діяльності, а також скласти «білий» та «чорний» списки освітніх установ по відношенню до виконання стандартів. Це дозволить забезпечити прозорість і підвищити довіру до транскордонних освітніх програм, сприяючи глобальній інтернаціоналізації вищої освіти [9, с. 90].

До нових програм мобільності, крім франчайзингу (franchise), Дж. Найт також уналежнює [10, с. 383]:

- подвоєння (twinning) – тип транснаціональної освіти, у якому студент частину часу навчається в місцевому ВНЗ, а частину – у зарубіжних установах, пов'язаних із місцевим ВНЗ;
- подвійні/спільні ступені (double/joint degree) – тип освіти, за якого постачальники в різних країнах співпрацюють, дозволяючи студентам набирати кредити у кожного постачальника з метою отримання кваліфікації від кожного з них;
- поєднання (articulation) – тип освіти, що базується на домовленості між постачальниками, розташованими у різних країнах, що надають можливість студентам набрати кредити за узгодженими курсами/програмами, спільно пропонованими всіма постачальниками;
- нострифікація (validation) – домовленість між постачальниками у різних країнах, що дозволяють постачальнику у приймаючій країні присудити кваліфікацію постачальника у країні-джерелі;
- віртуальна/дистанційна (virtual/distance) – угода, за якою постачальники поставляють курси/програми для студентів у різних країнах у дистанційному й онлайн-режимі.

Отже, академічна мобільність неможлива без спільних підходів до визнання освітніх досягнень в різних країнах. С. Терепищій у праці «Стандартизація вищої освіти (спроба філософського аналізу)» зазначає, що «процес самоорганізації вищої освіти на початку ХХІ століття виявляється <...> у поширенні <...> автономії вищого навчального закладу та академічної мобільності, урізноманітнення освітніх технологій і змісту освіти», що, на думку автора, є причиною «посилення ролі стандартизації у системі вищої освіти» [11, с. 65]. Для взаємного визнання дипломів в європейському освітньому просторі мають бути спільні стандарти освітньої діяльності.

Виникає проблема стандартизації та уніфікації навчання. Як пише С. Терепищій: «Чим далі людина віддаляється від природного стану, чим більше забезпечує своє життя, тим більшим є ореол романтичності на всьому унікальному, нестандартному. Людина хоче пробігтися босими ногами по траві, хоче жити в будинках за індивідуальним проектом, носити «унікальний» одяг від модельєрів, їздити на авто «ручного складання». Але це омана – відмовитись від комфорту цивілізованого життя, що ґрунтується на стандартизації усього, що виробляє людство, вже неможливо» [11, с. 90]. Б. Свириденко продовжує думку С. Терепищого, що не може бути винятком і вища освіта, особливо масова, якою вона де-факто є. Тому учаснику програм академічної мобільності, слід пам'ятати, що академічна мобільність може й не зробити студента унікальною особистістю, адже вона прагне стандартизації знань та компетенцій у відповідності до вимог кредитно-трансферної системи [12, с. 77].

Ми, не відкидаючи проблем стандартизації освіти, вважаємо, що освітня мобільність усе ж таки є відповіддю системи освіти на сучасні виклики глобалізованого світу, формує високий фаховий рівень, полікультурні компетенції тощо, але за умови проживання людини у метаграницному вимірі людського буття.

Розглянемо основні аспекти дослідження мобільності із використанням методології сучасного проекту метаантропології, підхід запропонований Б. Свириденком, акцентуємо увагу на феномені освітньої мобільності в різних вимірах людського буття. Цей проект інтегрує підходи екзистенціалізму, філософської антропології та персоналізму і є вченням про межі буття людини, його екзистенціальні виміри, умови комунікації в них. Пропонований дослідником аналіз для нас є цікавим, оскільки дозволяє виявити справжній чи

несправжній статус має академічна мобільність у кожному із вимірів; визначити об'єктивації, у яких цей феномен виявляє себе у кожному екзистенціальному вимірі; виявити актуалізацією ідей мобільності. В контексті нашого дослідження варто акцентувати увагу на феномен освітньої мобільності в буденному бутті людини, граничному екзистенціальному та метаграничному вимірах людського буття. Але спочатку коротко зупинимось на специфіці кожного з цих вимірів людського буття.

Отже, людське буття має три екзистенціальних виміри – буденне, граничне та метаграничне.

Автор сучасного проєкту метаантропології Н. Хамітов визначає сутність концепту «буденне буття» як найбільший абстрактний стан людського буття, в якому менш за все виявляються особистісне начало, а буття буденності підтримується волею до самозбереження та волею до продовження роду [13, с. 158]. Іншими словами, коли життя однієї людини нагадує життя інших людей. Справедливо зазначається, що повнота життя несумісна із буденністю, адже буденність – це рівень матеріального споживацтва [14, с. 158–159]. Формується новий тип особистості – «людина споживаюча», якій в першу чергу пропонується «стратегія необмеженого споживання». І споживання в сучасному суспільстві найчастіше стосується інформації.

Якщо людина буденного буття стає учасником мобільності, потрапляє в інше середовище, але в основі її мотивації лежить не бажання змінюватися, вдосконалюватися, оновлюватися, а прагнення жити у звичному для неї світі або споживацькій настрої, вона буде вимушена імітувати плідну комунікацію, обмін досвідом, щоб нібито дотриматись вимог, які висуваються перед нею в рамках мобільності. Таку людину академічного середовища можна вважати мобільною під тиском зовнішніх обставин, яка реалізує академічну мобільність у її «несправжній» формі.

Таким чином, на сьогодні в практиці реалізації ідей академічної мобільності у її учасників існує можливість не здійснювати змістовних оновлень в бік підвищення свого евристичного потенціалу, розширення світогляду тощо, можливість бути учасником лише на поверхневому рівні, свідомо не бажаючи виходити за межі своєї «середньостатистичності», цивілізаційного, а не особистісно визначеного, життєвого шляху. За таких умов, наголошує Б. Свириденко, академічна мобільність набуває статусу «несправжності», адже вона не спрямовується на розкриття потенціалу її учасника, на оновлення знань та світогляду такої особистості [12, с. 157]. Е. Фромм пише, що лише в міру того, як ми відмовляємось від володіння, тобто небуття, припиняємо пов'язувати власну безпеку й ідентичність із тим, що маємо, припиняємо чіплятись за власне «Я» і за своє майно, – лише в міру цього виникає новий спосіб існування – буття [15, с. 101].

На думку Д. Квятковського, переважна частина студентів не ставить перед собою життєвих цілей, що виходять за межі повсякденності й мобілізують на високу якість підготовки до майбутньої професійної й цивільної діяльності [16]. Проте, чи можливі якісні суспільні зрушення в якійсь із сфер, наприклад, у сфері вищої освіти, коли домінуючою у її представників, як ми показали вище, є орієнтація на буденний вимір людського буття [12, с. 154]? А в умовах суспільства, більша частина населення якого обтяжена матеріальними проблемами, мобільність стає умовою виживання.

Логіка нашого дослідження вимагає зупинитись на засадах методології метаантропології щодо граничного екзистенціального виміру людського буття та розкрити суть феномену академічної мобільності у рамках цього виміру.

Н. Хамітов, характеризуючи граничний вимір людського буття, зазначає: «Граничне буття, або буття-на-межі, це буття, що породжує особистісне начало та заперечує буден-

ність... Це повстання проти соціальної заданості людського життя, прорив до свободи» [14, с. 160]. На думку дослідника, в граничному вимірі людського буття відбувається свідомий вихід за межі буденності, тобто перехід в екзистенціальний простір, де людина «актуалізує свої особистісні можливості ціною своєї трагічної самотності, керуючись волею до влади, пізнання та творчості» [13, с. 29]. В контексті проекту метаантропології граничне буття значною мірою ототожнюється з екзистенцією із властивою їй трагічністю [13, с. 275].

Коли людина граничного буття бере участь в академічній мобільності, вона усвідомлює, що здійснює вихід за межі комфортної буденності, що буття у іншій країні може мати драматичний характер, маргіналізація стає реальною загрозою.

А. Трубніков декларує методологічну позицію щодо освіти: «Якою має бути освіта? Вона повинна мати смисл, тобто, не конкретну сукупність цілей, які завжди присутні, а саме смисл. Мається на увазі не мета освіти або навчання, а перебування особи, що навчається, у певному бутті, яке може бути пов'язане з освітою; причетність до споглядання цілісності буття, в яке прагне ввести освіта» [17, с. 11]. Навчання повинно відкривати двері у буття трансцендентного, а не закривати їх, обмежуючись інтелектуальним накачуванням тезаурусу особи, що навчається [17, с. 11], тобто можемо зробити висновок, що для модернізації системи освіти їй (освіті) необхідно вийти за межі буденності в простір граничного виміру людського буття.

Отже, академічна мобільність для людини граничного буття постає формальним інструментом для отримання нового рівня влади, кроком у проектуванні своєї кар'єри, адже можливість проживання чи навчання в іншій країні, з одного боку, дає людям новий культурний, соціальний та академічний досвід, з іншого – підвищує конкурентоздатність на ринку праці [18, с. 19]. Людина граничного буття в недостатній мірі спрямована на засвоєння досягнень інших культур та академічних спільнот, на розвиток навичок багатомовної комунікації тощо через свою закритість на рівні світоглядної позиції по відношенню до Іншого. Тому, на думку Б. Свириденка, в життєвому світі такої людини академічна мобільність усе ще залишається «несправжньою» або стає «частково справжньою» [12, с. 171].

Розглянемо також специфіку метаграничного виміру людського буття у сучасному проекті метаантропології та проаналізуємо мобільність у цьому бутті людини.

Метаграничне буття означає вимір людського буття, в якому «відбувається вихід за межі буденного буття з його безособистісною визначеністю та граничного буття з його трагічністю та екзистенціальною відчуженістю» [13, с. 26]. Н. Хамітов зазначає, що, на відміну від граничного буття, у метаграничному бутті ми спостерігаємо процеси гармонійного творення особистості та простору комунікації, яке відбувається на фоні глибинного очищення та олюднення людського буття, коли набувають значення воля до свободи та любові, прояснення змісту феномену толерантності [13, с. 27]. Філософською основою метаграничного буття є духовне «еволюціонування людини до свого вільно обраного гармонійного буття» [14, с. 166].

У кожному вимірі людського буття відбуваються зміни, але характер цих змін різний. Ми підтримуємо думку Б. Свириденка, що метаграничне буття для сфери освіти постає можливістю розкрити потенціал освіти як потужного інструменту саморозвитку студентів, адже саме цей вимір буття людини демонструє прагнення людини до пошуку істин, прагнення до соціальної зрілості та мудрості, повноти діалогу, цінності Іншого тощо, а небувалого значення вони набувають при включені у такі освітні феномени, як академічна мобільність. До того ж, повнота діалогу та плідна комунікація створюють можливості не тільки для розвитку студента, але й викладача, адже обидва вони є особистостями,

та в процесі діалогу здатні збагачувати досвід одне одного, сприяти взаємному розвитку [12, с. 181].

Використовуючи один із головних принципів методологічної стратегії метаантропології, можемо зробити висновок, що саме метаграницне буття, запропоноване Н. Хамітовим, є якісним інструментом формування та розвитку не лише мобільності, але й модернізації системи освіти в цілому. Модернізація освіти має переорієнтувати освіту на відповідність розвитку сучасного суспільства, в центрі якого має бути людина метаграницного буття, здатна змінюватися згідно з вимогами часу, створити умови для пропагування принципів інноваційного мислення суб'єктів освіти, забезпечення їх здатністю адекватно сприймати стрімкі зміни в освітньому середовищі, вміння не тільки адаптуватись до нових умов, але й бути їх активним учасником.

Актуальним напрямом подальшої роботи вважаємо дослідження стану мобільності в умовах пандемії, яку (пандемію) ми розглядаємо як «кризову ситуацію», і, яку, на наш погляд, не можна віднести до жодного із вимірів буття людини.

Список використаної літератури

1. Кравець В. Проблеми модернізації вищої освіти України в умовах глобалізації. *Україна-Європа-Світ*: міжнародний зб. наук. праць. Серія: Історія, міжнародні відносини, 2012. Вип. 10. С. 15–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ues_2012_10_4 (дата звернення: 22.05.2018).
2. Академическая мобильность – важный фактор образовательной евроинтеграции Украины: материалы Междунар. науч.-практ. конф. Харьков : Изд-во НУА, 2010. 363 с.
3. Van de Bunt-Kokhuis S. *Academic Pilgrims*. Tiburg University Press, 1996. 232 p.
4. Silvio J. Global learning and virtual mobility. URL: https://www.friends-partners.org/utsumi/Global_University/Global%20University%20System/UNESCO_Chair_Book/Manuscripts/Part_IV_Global_Collaboration/Silvio,%20Jose/Silvio_web/SilvioD9.htm. 9
5. Op de Beeck I., Van Petegem W. Virtual mobility: an alternative or complement to physical mobility? URL: https://i2agora.odl.uni-miskolc.hu/i2agora_home/data/P3_D6_ERACON_Virtual%20mobility_paper.pdf.
6. Ryan S. *The Virtual University: The Internet and Resource-based Learning* / Ryan Steve. Psychology Press, 2000. 204 p.
7. Татомир І. Франчайзинг – ефективний інструмент реалізації освітніх продуктів та послуг на внутрішніх і зовнішніх ринках. *Науковий вісник НЛТУ України*, 2014. № 8. С. 272–277.
8. Kinser K., Lane J. International branch campuses: evolution of a phenomenon. *International Higher Education*, 2016. № 85. P. 3–5.
9. Вербицька А. Франчайзинг освітніх послуг як напрям диверсифікації фінансових джерел закладів вищої освіти. *Економіка, освіта і наука. Бізнесінфор*, 2018. № 9. С. 85–91.
10. Knight J. Crossborder Education: An Analytical Framework for Program and Provider Mobility. *Higher Education: Handbook of Theory and Research*. Volume XXI. Edited by John C. Smart. Dordrecht: Springer, 2006. P. 345–395.
11. Терепиший С. Стандартизація вищої освіти (спроба філософського аналізу). Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. 197 с.
12. Свириденко Д. Академічна мобільність: відповідь на виклики глобалізації : монографія. Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. 279 с.
13. Хамитов Н., Крылова С. *Философский словарь: человек и мир*. Киев : КНТ, Центр учебной литературы, 2006. 308 с.
14. Хамитов Н. *Философия. Бытие. Человек. Мир* : Курс лекцій. Київ : КНТ, Центр учебной литературы, 2006. 456 с.

15. Фромм Е. Мати чи бути? Київ : Український письменник, 2010. 222 с.
16. Квятковський Д. Роль ідеалів у формуванні морально-ціннісної орієнтації випускників. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2006/txt/06kdomov.pdf> (дата звернення: 17.04.2017).
17. Трубников А. Духовность образования и трансценденция. *Alma Mater*. Москва : РУДН, 1998. № 8. С. 8–13.
18. Чистохвалов В.Н. Состояние, тенденции и проблемы академической мобильности в Европейском пространстве высшего образования: Учеб. пособие. Москва : РУДН, 2008. 162 с.

PECULIARITIES OF EDUCATIONAL MOBILITY IN THE CONDITIONS OF MODERNIZATION OF THE EDUCATIONAL SYSTEM OF UKRAINE

Liudmyla Shvydun

*Municipal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education»
of Dnipropetrovsk Regional Council, Department of Preschool and Primary Education
V. Antonovycha str., 70, 49006, Dnipro, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-7286-8103*

The article discusses the need to modernize the national education system, which should ultimately contribute to ensuring the quality of education and its development. A characteristic feature of educational modernization is the formation of educational mobility among the subjects of the educational process: students, teachers, school teachers, scientists, etc., which contributes to quality professional development throughout life, opens the possibility for continuing education, continuous deepening of competencies, integrity and continuity. In teaching and education, the formation of relevant knowledge, flexibility, critical thinking, creative initiative, the development of high adaptive potential.

One of the main objectives of the study is to try to consider the features of educational mobility in the context of modernization of education in Ukraine.

The role and significance of educational mobility are revealed, educational mobility is considered as an internal mechanism of human development, as a qualitative and effective transformation of educational space.

Emphasis is placed on the new virtual mobility, based on the interaction of all traditional forms of information transfer with the computer, which in the modern educational space is inferior to physical mobility.

Therefore, there are grounds to justify the potential and features of virtual mobility (especially during a pandemic) as one of the key principles of educational development, which contributes to the modernization of educational activities that correlate with information, educational mobility and its subspecies.

A prominent place is given to focusing on the main aspects of the study of mobility using the methodology of the modern project of metaanthropology, the phenomenon of educational mobility in various dimensions of human existence.

The proposed analysis is interesting because it allows you to identify the true or false status of academic mobility in each of the dimensions; identify objectifications in which this phenomenon manifests itself in each existential dimension; identify by updating the ideas of mobility. The phenomenon of educational mobility in everyday, extreme existential and metaboundary dimensions of human existence is considered. The cross-border dimension is a powerful tool for developing «real» mobility.

An important area of further work is the study of mobility in a pandemic, which (pandemic) we consider a «crisis situation», and which, in our opinion, cannot be attributed to the mobility of everyday, extreme existential or meta-border dimension of life.

Key words: modernization of education, features of educational mobility, physical mobility, virtual mobility, dimensions of human existence, standardization of education, metaanthropology strategies.